

În dezvoltarea limbii slavone de redacție lituaniană va trebui să distingem două mari perioade, și anume, prima, care ține de la jumătatea secolului al XIV-lea pînă la 1480, cînd limba și grafia nu sînt încă normalizate, prezentînd diferențe vizibile de la un document la altul, emanate în cancelarii diferite și chiar în cadrul acelorași cancelarii, și a doua, după anul 1480, pînă la jumătatea secolului al XVII-lea, cînd, treptat, limba se normalizează sub influență polonă (mai cu seamă în materie de vocabular). Trebuie însă să facem imediat precizarea că multe din elementele considerate polonisme pot fi tot atît de bine de origine bielorusă¹.

Interesant de remarcat este faptul că în cancelariile Țărilor Române slavona a funcționat cam în același timp ca și în Lituania: din secolul al XIV-lea pînă în secolul al XVII-lea.

Analiza textelor religioase, a documentelor de cancelarie și a scrierilor literare dovedește că slavona din Lituania era o limbă scrisă, cu numeroase elemente ruse, dar și cu elemente fonetice, morfologice, sintactice și lexicale din bielorusă, ucraineană, polonă și cehă². Este, deci, o slavonă *sui generis*. Considerată în ansamblu, ea poate fi denumită *slavo-lituaniană*. Termenul de

¹ Cf. — pentru polonisme — Włodzimierz Aniczenko, *Polonizmy w zabytkach białoruskich i ukraińskich XVI—XVII wieku*, „Slavia Orientalis”, XVIII, 1969, nr. 3, p. 325—332. În privința termenilor considerați de origine polonă, care însă admit, în egală măsură, o explicație prin bielorusă (în sensul că provin din acest idiom), vezi J. Stankiewicz, „Balticoslavica”, vol. II, Vilnius, 1936, p. 374—398.

² Pentru prima dată, particularitățile de origine rusă, bielorusă, ucraineană și polonă din actele emanate în slavona lituaniană au fost semnalate de M. Rudzińska, în *Charakterystyka języka urzędowego Wielkiego Księstwa Litewskiego*, în *II Międzynarodowy Zjazd Sławistów, I. Językoznawstwo* (Księga referatów), Varșovia, 1934, p. 100—104. Trebuie spus că și cercetătorii limbii textelor slavo-române au remarcat, în repetate rînduri, caracterul ei compozit. Cf. Lucia Djamo, Olga Stoicovici, *Din terminologia socială a documentelor slavo-moldovenesti din sec. al XIV-lea și al XV-lea*, „Romanoslavica”, VI, 1962, p. 91: „limba documentelor slavo-române nu este unitară, ci are un caracter compozit și reflectă o mare varietate de cuvinte și forme”; Lucia Djamo, *Contribuții la studiul lexicului documentelor slavo-române*, ibidem, VIII, 1963, p. 137: „Conform ultimelor cercetări, s-a conchis că, în ceea ce privește trăsăturile fonetice și structura gramaticală, slavona de la noi nu se deosebește de medio-bulgară; trebuie însă scos în evidență faptul că lexicul documentelor noastre prezintă anumite particularități și se caracterizează printr-o deosebită bogăție de termeni. La resursele lexicale ale limbii medio-bulgare, fie din motive de expresivitate, fie din necesități cultural-istorice, gramăticii au adăugat numeroși termeni din limbile sîrbă, greacă, turcă, ucraineană, polonă și română, ceea ce dă o coloratură aparte limbii documentelor slavo-române. Pe de altă parte, există deosebiri stilistice și, deci, și lexicale între documente (acte de cancelarie) și cronici (scrieri narative)”. (Cf. L. Djamo-Diaconiță, *Contribuții la studiul terminologiei social-politice a slavonei românești. Termeni și sensuri specifice cronicilor*, ibidem, XII, 1965, p. 93—108); cf. și L. Djamo, O. Stoicovici, M. Osman, E. Lința, M. Mitu, *op. cit.* (În lumina datelor puse la îndeplină de redacția lituaniană a slavonei, afirmația de la p. 111, unde se spune că numai slavona de la noi, spre deosebire de toate celelalte redacții, conține elemente din limba autohtonă, trebuie revizuită); cf. și mențiunea lui P.P. Panaitescu (*Inceputurile și biruința scrisului în limba română*, București, 1965, p. 14), după care limba cronicilor, a documentelor slavo-române, a cărților religioase este „o limbă literară cultă, cu caracter compozit”. Vezi și precizările de la p. 15. Cf. și altă lucrare a autorului: *Charakternye čerty slavjano-rumynskoj literatury*, „Romanoslavica”, IX, 1963, p. 267—290.

³ Tot astfel, textele redacției române a slavonei (subtipul muntean, moldovenesc și transilvănean) se numesc *slavo-române*, deși sînt *medio-bulgare*, *sîrbești* și *ruse de vest*. Cf. studiul lui G. Mihăilă, *Slavjanorumynskie teksty kak istočnik dlja slovarja knižnoslavjanskogo jazyka*, „Romanoslavica”, XII, 1965, p. 22.